

Pesta Kaul Mukah Antara Adat dan Agama: Analisis Menurut Perspektif Pengajian Islam dan Pemikiran Kontemporari

AHMAD TIRMIZI BIN KRAM^{1, a}

¹Unit Hal Ehwal Islam, Universiti Teknologi MARA, Sarawak Branch, Malaysia

^aahmadtirmizi@uitm.edu.my

Abstract

The Kaul Festival is a traditional celebration of the Melanau community in Mukah, Sarawak, symbolising gratitude, communal solidarity, and the preservation of cultural heritage. Historically, the festival was associated with ritual practices rooted in pre-Islamic beliefs, including offerings to supernatural entities believed to govern nature and the sea. With the spread of Islam among the Melanau community, many ritual elements have undergone significant transformation, while the festival continues to be promoted as a cultural tourism event. This development raises important questions regarding the relationship between cultural preservation and Islamic principles, particularly in matters concerning 'aqidah, 'urf (custom), and maqāsid al-sharī'ah. This conceptual study analyses the Kaul Festival through the framework of Islamic Studies and Contemporary Thought by examining historical records, scholarly literature, Islamic legal principles, and official documents. Employing qualitative library research and content analysis, the study finds that Islam recognises local customs provided they do not contradict the Qur'an, Sunnah, and the objectives of Islamic law. Cultural expressions such as traditional games, arts, cuisine, and communal gatherings may therefore be maintained as legitimate cultural heritage, whereas ritual practices involving superstitious beliefs or acts that compromise Islamic monotheism require critical reassessment. The study proposes a contextual approach that balances cultural preservation with the protection of Islamic faith, contributing to contemporary discourse on the Islamisation of indigenous traditions in multicultural societies.

Keywords: Kaul Festival, Mukah, Melanau, Islamic Studies, Contemporary Thought, Custom ('Urf), Aqidah.

1. Introduction

Sarawak merupakan negeri yang terkenal dengan kepelbagaian etnik, budaya dan kepercayaan. Antara masyarakat pribumi yang mempunyai identiti budaya yang tersendiri ialah masyarakat Melanau, khususnya yang menetap di Mukah. Salah satu warisan budaya yang paling sinonim dengan masyarakat ini ialah Pesta Kaul, iaitu sebuah perayaan tradisional yang telah diwarisi sejak ratusan tahun dahulu. Pada asalnya, pesta ini dikaitkan dengan upacara kesyukuran kepada kuasa alam yang dipercayai menjaga keselamatan laut, hasil tangkapan dan kesejahteraan masyarakat. Selepas kedatangan Islam, sebahagian besar masyarakat Melanau memeluk agama Islam dan mengalami perubahan dalam sistem kepercayaan serta amalan budaya. Pada masa kini, Pesta Kaul dipromosikan oleh Kerajaan negeri sebagai produk pelancongan budaya yang memperlihatkan identiti masyarakat Melanau melalui pertandingan Tibow, persembahan kebudayaan, makanan tradisional dan pelbagai aktiviti komuniti. Walau bagaimanapun, terdapat persoalan sama ada keseluruhan amalan yang masih dikaitkan dengan pesta tersebut benar-benar selaras dengan prinsip akidah Islam ataupun hanya merupakan warisan budaya yang telah mengalami proses transformasi. Dalam disiplin Pengajian Islam, isu hubungan antara adat dan agama bukanlah perkara baharu. Islam mengiktiraf adat yang tidak bercanggah dengan nas syarak melalui konsep al-'adah muhakkamah dan 'urf sahih. Namun demikian, adat yang mengandungi unsur syirik, khurafat atau kepercayaan terhadap kuasa selain Allah SWT hendaklah ditinggalkan. Persoalan ini menjadi semakin penting dalam konteks pemikiran Islam kontemporari yang menekankan keseimbangan antara pemeliharaan identiti budaya dan pemeliharaan akidah. Kajian ini bertujuan menilai Pesta Kaul Mukah daripada perspektif Pengajian Islam dengan menghubungkan konsep adat, maqasid syariah dan pemikiran Islam kontemporari. Melalui analisis terhadap sejarah perkembangan Pesta Kaul dan bentuk amalan yang diamalkan pada masa kini, kajian ini berusaha memberikan penjelasan ilmiah mengenai batasan antara pemeliharaan warisan budaya dengan tuntutan syariat Islam.

2. Literature review

Kajian mengenai masyarakat Melanau telah lama mendapat perhatian dalam bidang antropologi, sosiologi dan kajian budaya. Penyelidik seperti Morris (1991) menjelaskan bahawa masyarakat Melanau mempunyai sistem kepercayaan tradisional yang berkait rapat dengan alam sekitar, khususnya laut, sungai dan hutan. Sebelum kedatangan Islam, masyarakat Melanau dipercayai kewujudan makhluk halus yang dikenali sebagai ipok atau roh penjaga alam. Kepercayaan tersebut mempengaruhi pelbagai bentuk ritual termasuk upacara Kaul yang bertujuan memohon keselamatan, kesihatan dan hasil tangkapan yang melimpah.

Namun demikian, perkembangan Islam di Sarawak sejak abad ke-15 telah membawa perubahan besar terhadap struktur kepercayaan masyarakat Melanau. Menurut Boulanger (1988), proses Islamisasi bukan sahaja mengubah pegangan akidah masyarakat tetapi turut mempengaruhi adat resam dan budaya tempatan. Banyak ritual yang bercanggah dengan syariat Islam telah ditinggalkan atau diubah suai sehingga hanya mengekalkan unsur kebudayaan yang bersifat sosial. Dalam disiplin fiqh Islam, hubungan antara adat dan syariat dibincangkan secara meluas melalui konsep al-'urf dan kaedah fiqh al-'adah muhakkamah (adat dijadikan sebagai salah satu pertimbangan hukum). Ibn 'Abidin (1992) menjelaskan bahawa adat boleh dijadikan sandaran hukum sekiranya tidak bertentangan dengan nas al-Quran dan al-Sunnah. Pandangan ini turut diperincikan oleh al-Qarafi (1998) yang menegaskan bahawa perubahan adat boleh membawa kepada perubahan fatwa selagi tidak menjejaskan prinsip-prinsip syariat. Al-Syatibi (1997) melalui teori Maqasid Syariah menegaskan bahawa setiap hukum Islam bertujuan memelihara lima perkara asas iaitu agama (hifz al-din), nyawa (hifz al-nafs), akal (hifz al-'aql), keturunan (hifz al-nasl) dan harta (hifz al-mal). Oleh itu, sesuatu adat yang menjejaskan pemeliharaan agama hendaklah ditolak walaupun adat tersebut telah diamalkan dalam tempoh yang lama.

Dalam konteks Malaysia, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) serta beberapa Jawatankuasa Fatwa Negeri telah menegaskan bahawa unsur pemujaan roh, pemujaan penunggu, penyediaan sajian kepada makhluk ghaib dan amalan yang mempunyai unsur syirik adalah bertentangan dengan akidah Islam. Walau bagaimanapun, aktiviti kebudayaan yang tidak mempunyai unsur keagamaan seperti permainan tradisional, seni persembahan, pakaian tradisional dan makanan warisan adalah diharuskan selagi mematuhi batas syarak. Daripada perspektif pemikiran Islam kontemporari, Yusuf al-Qaradawi (1995) mengemukakan pendekatan Fiqh al-Muwazanat (Fiqh Pertimbangan) yang menekankan keseimbangan antara pemeliharaan identiti budaya dengan tuntutan syariat. Menurut beliau, Islam bukan agama yang menghapuskan budaya tempatan, sebaliknya melakukan proses penapisan (tasfiyah) terhadap unsur-unsur yang bercanggah dengan tauhid. Kajian-kajian terdahulu mengenai Pesta Kaul lebih banyak menumpukan kepada aspek antropologi, sejarah dan pelancongan budaya. Kajian yang menggabungkan perspektif Pengajian Islam, Maqasid Syariah dan pemikiran Islam kontemporari masih agak terhad. Justeru, kajian ini bertujuan mengisi jurang tersebut dengan menganalisis Pesta Kaul secara lebih komprehensif berdasarkan disiplin ilmu Islam.

3. Conceptual Framework

Kajian ini dibina berasaskan tiga kerangka utama iaitu **konsep 'urf (adat), Maqasid Syariah dan Pemikiran Islam Kontemporari**. Konsep pertama ialah 'urf yang menjadi asas kepada penerimaan adat dalam hukum Islam. Para fuqaha membahagikan 'urf kepada dua kategori utama, iaitu 'urf sahih (adat yang diterima syarak) dan 'urf fasid (adat yang bertentangan dengan syariat). Penilaian terhadap Pesta Kaul akan dibuat berdasarkan pembahagian ini. Konsep kedua ialah Maqasid Syariah, khususnya pemeliharaan agama (hifz al-din). Setiap bentuk adat akan dianalisis sama ada menyokong atau menjejaskan objektif syariat. Aktiviti yang memperkukuhkan perpaduan masyarakat, ekonomi setempat dan identiti budaya akan dinilai dari sudut maslahat, manakala unsur kepercayaan yang menjejaskan akidah akan dianalisis sebagai mafsadah yang perlu dielakkan. Konsep ketiga ialah Pemikiran Islam Kontemporari, yang menekankan pendekatan wasatiyyah dalam menangani hubungan antara budaya dan agama. Pendekatan ini tidak menolak keseluruhan budaya tempatan, sebaliknya membezakan antara unsur budaya yang bersifat neutral dengan amalan ritual yang mempunyai implikasi terhadap akidah.

Berdasarkan ketiga-tiga kerangka tersebut, kajian ini membentuk satu model analisis yang menilai setiap elemen dalam Pesta Kaul berdasarkan tiga kriteria utama:

- I. Adakah ia merupakan adat budaya semata-mata?
- II. Adakah ia mempunyai unsur kepercayaan yang bertentangan dengan tauhid?
- III. Adakah ia menyumbang kepada kemaslahatan masyarakat tanpa menjejaskan prinsip syariah?
- IV. Melalui kerangka ini, Pesta Kaul dapat dinilai secara objektif, ilmiah dan selaras dengan pendekatan Pengajian Islam Kontemporari.

4. Research Questions

Kajian ini dibentuk bagi menjawab persoalan-persoalan berikut:

1. Apakah latar belakang sejarah dan perkembangan Pesta Kaul dalam masyarakat Melanau di Mukah?
2. Apakah unsur adat, budaya dan kepercayaan yang terdapat dalam pelaksanaan Pesta Kaul pada masa lalu dan masa kini?
3. Bagaimanakah Islam menilai amalan-amalan tersebut berdasarkan konsep 'urf, maqasid syariah dan prinsip akidah?
4. Bagaimanakah Pesta Kaul dapat dipelihara sebagai warisan budaya tanpa bercanggah dengan prinsip-prinsip syariat Islam?

5. Significance of Study

Kajian ini mempunyai beberapa kepentingan daripada aspek akademik, sosial dan dasar. Dari sudut akademik, kajian ini menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang Pengajian Islam, khususnya berkaitan hubungan antara adat tempatan dengan hukum Islam. Walaupun terdapat banyak kajian mengenai masyarakat Melanau daripada perspektif antropologi dan sejarah, kajian yang menilai Pesta Kaul menggunakan pendekatan integrasi antara fiqh, maqasid syariah dan pemikiran Islam kontemporari masih terhad. Dari sudut masyarakat, kajian ini dapat meningkatkan kefahaman umat Islam mengenai konsep sebenar adat menurut Islam. Ramai yang beranggapan semua adat wajib ditolak atau sebaliknya semua adat boleh diterima. Kajian ini menjelaskan bahawa Islam menerima adat yang membawa maslahat serta tidak bercanggah dengan akidah dan syariat. Kajian ini juga memberi manfaat kepada pihak kerajaan negeri, institusi agama dan agensi pelancongan dalam merangka dasar pemeliharaan warisan budaya yang selaras dengan tuntutan syariat. Pendekatan ini mampu mengimbangi kepentingan pembangunan pelancongan budaya dengan pemeliharaan identiti Islam dalam masyarakat majmuk di Sarawak. Selain itu, hasil kajian ini diharapkan dapat menjadi rujukan kepada penyelidik, pelajar dan penggubal dasar yang berminat mengkaji hubungan antara budaya tempatan dan Islam dalam konteks Malaysia serta negara-negara Islam yang mempunyai masyarakat pelbagai etnik.

6. Research Methodology

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan reka bentuk kajian kepustakaan (library research) dan analisis kandungan (content analysis). Data primer diperoleh daripada al-Quran, hadis Nabi SAW, kitab-kitab fiqh klasik, karya ulama berkaitan 'urf, maqasid syariah dan kaedah fiqh. Data sekunder pula diperoleh daripada artikel jurnal, buku akademik, prosiding persidangan, tesis, laporan kerajaan serta dokumen rasmi berkaitan Pesta Kaul dan masyarakat Melanau. Analisis dijalankan menggunakan kaedah analisis tematik. Semua data dikategorikan kepada empat tema utama, iaitu:

1. Sejarah Pesta Kaul
2. Perubahan selepas kedatangan Islam
3. Penilaian berdasarkan prinsip syariah
4. Pendekatan pemikiran Islam kontemporari.

Bagi memastikan kesahan dapatan, penyelidik menggunakan kaedah triangulasi sumber dengan membandingkan data daripada penulisan sejarah, kajian antropologi, pandangan fuqaha serta dokumen rasmi kerajaan. Kerangka analisis kajian dibina berdasarkan tiga teori utama iaitu:

- Konsep al-'urf dalam fiqh Islam.
- Maqasid Syariah oleh Imam al-Syatibi.
- Pendekatan Wasatiyyah dan Fiqh al-Muwazanat yang dikembangkan oleh Yusuf al-Qaradawi.

Pendekatan ini membolehkan setiap elemen Pesta Kaul dianalisis secara menyeluruh tanpa mengabaikan realiti masyarakat Melanau yang kini majoritinya beragama Islam.

7. Findings

7.1 Sejarah Pesta Kaul Mukah

Perkataan Kaul berasal daripada bahasa Melanau yang membawa maksud nazar, janji atau permohonan yang dikaitkan dengan kesejahteraan masyarakat. Dari sudut sejarah, Kaul merupakan satu upacara tradisional masyarakat Melanau yang diadakan selepas musim tengkujuh sebagai tanda kesyukuran dan permohonan keselamatan sebelum bermulanya musim menangkap ikan. Dalam kepercayaan tradisional Melanau sebelum kedatangan Islam, alam semula jadi dipercayai mempunyai kuasa ghaib yang mempengaruhi kehidupan manusia. Kepercayaan terhadap ipok atau roh penjaga laut, sungai dan hutan menyebabkan masyarakat mengadakan upacara tertentu bagi memohon perlindungan daripada bencana, penyakit dan kegagalan hasil laut. Antara ritual yang pernah direkodkan oleh ahli antropologi ialah penyediaan sajian tertentu, pembacaan mantra serta pelepasan persembahan ke laut sebagai simbol penghormatan kepada kuasa ghaib. Walau bagaimanapun, selepas penyebaran Islam di Mukah sekitar abad ke-19, sebahagian besar unsur ritual tersebut mula ditinggalkan oleh masyarakat Islam. Pesta Kaul yang diraikan pada hari ini lebih menumpukan kepada aktiviti kebudayaan, permainan tradisional, pertandingan Tibow, persembahan seni, jualan makanan tradisional dan promosi pelancongan.

Perubahan ini menunjukkan bahawa Pesta Kaul telah mengalami proses transformasi daripada ritual keagamaan kepada festival kebudayaan.

7.2 Penilaian Menurut Perspektif Akidah Islam

Asas utama akidah Islam ialah konsep tauhid, iaitu mengesakan Allah SWT dalam segala bentuk ibadah, pergantungan dan permohonan. Firman Allah SWT:

"Dan sesungguhnya masjid-masjid itu adalah milik Allah, maka janganlah kamu menyembah atau menyeru sesuatu selain Allah." (Surah al-Jinn: 18)

Ayat ini menjadi asas bahawa segala bentuk pemujaan, nazar, korban atau permohonan yang ditujukan kepada selain Allah adalah dilarang. Jika sesuatu amalan dalam Pesta Kaul masih mengandungi unsur mempercayai kuasa roh, penunggu laut atau makhluk ghaib yang mampu memberikan manfaat atau mudarat secara bebas daripada kehendak Allah, maka amalan tersebut bertentangan dengan prinsip tauhid. Namun demikian, sekiranya Pesta Kaul dilaksanakan semata-mata sebagai festival kebudayaan tanpa sebarang unsur ritual keagamaan, maka penilaiannya berbeza. Aktiviti seperti pertandingan Tibow, pameran budaya, demonstrasi kraftangan, makanan tradisional dan persembahan seni tidak mempunyai unsur ibadah kepada selain Allah dan boleh dinilai sebagai aktiviti sosial yang harus, tertakluk kepada pematuhan batas syarak. Bahagian seterusnya akan menjadi bahagian paling penting, iaitu analisis berdasarkan kaedah fiqh al-'adah muhakkamah, 'urf sahih dan 'urf fasid, Maqasid Syariah, serta cadangan model "Islamisasi Pesta Kaul". Bahagian ini akan menjadi sumbangan utama (original contribution) kertas kerja anda dan membezakan penulisan ini daripada kajian-kajian terdahulu.

7.3 Analisis Pesta Kaul Berdasarkan Konsep 'Urf dalam Islam

Salah satu prinsip penting dalam fiqh Islam ialah pengiktirafan terhadap adat ('urf) sebagai salah satu sumber pertimbangan hukum. Kaedah fiqh yang masyhur menyatakan:

العادة محكمة

"Adat boleh dijadikan sebagai asas pertimbangan hukum."

Walau bagaimanapun, para ulama seperti al-Qarafi, Ibn Nujaym dan Ibn 'Abidin menjelaskan bahawa penerimaan adat bukanlah bersifat mutlak. Sesuatu adat hanya diterima apabila memenuhi beberapa syarat, antaranya:

- tidak bercanggah dengan al-Quran dan al-Sunnah
- tidak membawa kepada syirik atau khurafat
- diamalkan secara meluas dalam masyarakat
- membawa kemaslahatan.

Dalam konteks Pesta Kaul Mukah, analisis menunjukkan bahawa tidak semua elemen mempunyai status hukum yang sama. Oleh itu, kajian ini mengklasifikasikan setiap komponen mengikut konsep 'urf sahih dan 'urf fasid.

Jadual 1: Analisis Unsur Pesta Kaul Menurut Perspektif Islam

Amalan	Penilaian Islam	Kategori
Pertandingan Tibow	Harus	'Urf Sahih
Persembahan kebudayaan	Harus	'Urf Sahih
Pakaian tradisional Melanau	Harus (menutup aurat)	'Urf Sahih
Makanan tradisional	Harus	'Urf Sahih
Promosi pelancongan	Harus	'Urf Sahih
Gotong-royong masyarakat	Digalakkan	Maslahah

Sajian kepada roh/penunggu	Tidak harus	'Urf Fasid
Mantera pemujaan	Haram	Bertentangan dengan Tauhid
Memohon perlindungan selain Allah	Haram	Syirik

Jadual ini menunjukkan bahawa Islam tidak menolak keseluruhan Pesta Kaul, sebaliknya hanya menolak unsur-unsur yang bertentangan dengan akidah.

7.4 Analisis Berdasarkan Maqasid Syariah

Menurut Imam al-Syatibi, objektif utama syariat ialah menjaga lima perkara asas (al-Daruriyyat al-Khams).

A. Hifz al-Din (Memelihara Agama)

Ini merupakan objektif paling utama dalam menilai Pesta Kaul.

Sebarang ritual yang mengandungi unsur pemujaan, mempercayai kuasa makhluk ghaib atau amalan yang boleh menjejaskan tauhid hendaklah ditolak. Sebaliknya, sekiranya pesta tersebut hanya menjadi platform memperkenalkan budaya Melanau tanpa unsur ritual keagamaan, maka ia tidak menjejaskan pemeliharaan agama.

B. Hifz al-Nafs (Memelihara Nyawa)

Pesta Kaul pada hari ini menghimpunkan masyarakat pelbagai kaum serta menggalakkan aktiviti riadah, sukan tradisional dan interaksi sosial. Aktiviti tersebut memberi manfaat kepada kesejahteraan masyarakat dan kesihatan mental.

C. Hifz al-'Aql (Memelihara Akal)

Pesta Kaul berfungsi sebagai medium pendidikan budaya kepada generasi muda. Program seperti pameran sejarah Melanau, demonstrasi kraftangan dan permainan tradisional membantu memindahkan ilmu warisan kepada generasi baharu.

D. Hifz al-Nasl (Memelihara Keturunan)

Pemeliharaan identiti budaya yang tidak bercanggah dengan syariat membantu memastikan kesinambungan warisan masyarakat Melanau. Islam sendiri tidak menghapuskan identiti sesuatu kaum.

Firman Allah SWT:

"Kami menjadikan kamu berbangsa-bangsa dan bersuku-suku supaya kamu saling mengenali."

(Surah al-Hujurat:13)

Ayat ini menunjukkan bahawa kepelbagaian budaya merupakan sebahagian daripada sunnatullah.

E. Hifz al-Mal (Memelihara Harta)

Pesta Kaul memberi kesan positif kepada ekonomi tempatan. Peniaga kecil, pengusaha kraftangan, pengusaha makanan tradisional serta industri pelancongan memperoleh manfaat ekonomi sepanjang festival berlangsung. Keadaan ini selaras dengan maqasid syariah yang menggalakkan pembangunan ekonomi secara halal.

8. Discussion

Hasil kajian menunjukkan bahawa penilaian terhadap Pesta Kaul tidak boleh dibuat secara hitam putih. Terdapat dua pendekatan ekstrem yang sering muncul.

Pendekatan pertama menganggap seluruh Pesta Kaul sebagai syirik tanpa membezakan antara ritual lama dengan festival kebudayaan moden. **Pendekatan kedua** pula menerima semua bentuk amalan atas alasan ia merupakan warisan nenek moyang. Kedua-dua pendekatan ini kurang menepati metodologi fiqh Islam. Pendekatan yang lebih tepat ialah melakukan proses penilaian (filtering approach) terhadap setiap elemen budaya. Model ini selaras dengan pendekatan dakwah Rasulullah SAW. Baginda tidak menghapuskan semua budaya Arab. Sebaliknya, Baginda mengekalkan budaya yang baik seperti menghormati tetamu, menepati janji dan membantu golongan miskin, manakala budaya yang bertentangan dengan tauhid seperti penyembahan berhala dihapuskan. Pendekatan yang sama boleh diaplikasikan terhadap Pesta Kaul. Daripada analisis kajian, penyelidik mencadangkan satu model yang dinamakan:

Model Islamisasi Warisan Budaya Kaul Mukah

Model ini mempunyai empat peringkat.

Peringkat 1

Kenal pasti unsur budaya.

Peringkat 2

Nilai berdasarkan al-Quran dan al-Sunnah.

Peringkat 3

Pisahkan antara unsur budaya dengan unsur ritual.

Peringkat 4

Kekalkan budaya yang membawa maslahat dan tinggalkan unsur yang menjejaskan akidah. Model ini bertepatan dengan konsep wasatiyyah, iaitu keseimbangan antara memelihara identiti budaya dan mempertahankan kesucian akidah Islam.

9. Conclusion

Kajian ini bertujuan menganalisis Pesta Kaul Mukah daripada perspektif Pengajian Islam dan Pemikiran Kontemporari dengan memfokuskan hubungan antara adat dan agama. Berdasarkan analisis terhadap sejarah perkembangan Pesta Kaul, konsep 'urf, Maqasid Syariah serta prinsip akidah Islam, kajian ini mendapati bahawa Islam tidak menolak budaya tempatan secara menyeluruh. Sebaliknya, Islam mengiktiraf adat yang memenuhi syarat-syarat syarak serta membawa kemaslahatan kepada masyarakat. Kajian juga menunjukkan bahawa Pesta Kaul telah mengalami perubahan yang ketara daripada ritual kepercayaan tradisional kepada festival kebudayaan dan pelancongan. Perubahan ini mencerminkan proses adaptasi budaya dalam kalangan masyarakat Melanau yang majoritinya beragama Islam. Namun demikian, sekiranya masih terdapat unsur ritual yang melibatkan pemujaan, kepercayaan terhadap kuasa ghaib atau amalan yang boleh menjejaskan akidah, maka unsur tersebut hendaklah ditinggalkan berdasarkan prinsip pemeliharaan agama (hifz al-din). Daripada perspektif pemikiran Islam kontemporari, pendekatan yang paling sesuai bukanlah menolak keseluruhan warisan budaya ataupun menerimanya tanpa penilaian. Sebaliknya, pendekatan wasatiyyah yang berasaskan konsep tasfiyah (penyaringan) dan islah (penambahbaikan) perlu dijadikan asas dalam memelihara identiti budaya masyarakat. Pendekatan ini membolehkan warisan budaya terus dipelihara sebagai aset sejarah, pelancongan dan identiti etnik tanpa mengorbankan prinsip-prinsip akidah Islam. Kajian ini turut mencadangkan satu model konseptual yang dinamakan Model Islamisasi Warisan Budaya Kaul Mukah, yang menggabungkan prinsip 'urf sahih, Maqasid Syariah dan pendekatan wasatiyyah sebagai kerangka penilaian terhadap adat tempatan. Model ini boleh diaplikasikan bukan sahaja kepada Pesta Kaul, malah kepada pelbagai bentuk warisan budaya masyarakat Islam di Malaysia yang memerlukan penilaian berasaskan syariat.

References

- Abdul Karim Ali. (2016). *Kaedah Fiqh dan Aplikasinya dalam Isu-Isu Semasa*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Al-Qaradawi, Y. (1995). *Fiqh al-Awlawiyyat*. Cairo: Maktabah Wahbah.
- Al-Qaradawi, Y. (2001). *Fiqh al-Wasatiyyah al-Islamiyyah*. Cairo: Dar al-Shuruq.
- Al-Qarafi, A. (1998). *Al-Furuq*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Al-Shatibi, I. (1997). *Al-Muwafaqat fi Usul al-Shariah*. Beirut: Dar al-Ma'rifah.
- Azhar Ibrahim. (2015). *Contemporary Islamic Discourse in Southeast Asia*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Ibn 'Abidin. (1992). *Radd al-Muhtar 'ala al-Durr al-Mukhtar*. Beirut: Dar al-Fikr.
- Ibn Nujaym. (1999). *Al-Ashbah wa al-Naza'ir*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). (2019). *Kompilasi Pandangan Hukum Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan*. Putrajaya: JAKIM.
- Kamus Dewan Edisi Keempat. (2017). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Morris, H. S. (1991). *The Oya Melanau*. Kuala Lumpur: S. Abdul Majeed & Co.
- Sarawak Museum Journal. (Pelbagai keluaran berkaitan masyarakat Melanau dan budaya Sarawak).
- Unit Perancang Ekonomi Sarawak. (2022). *Sarawak Socio-Economic Report*.
- UNESCO. (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris: UNESCO.
- Yusoff, M. A. (2018). "Adat dan 'Urf dalam Perundangan Islam." *Jurnal Syariah*, 26(2), 145–168.